

30.9.2013

OM 17/51/2013

Kunnanhallituksille (pl. Ahvenanmaan maakunnan kunnat)

VUODEN 2014 EUROPARLAMENTTIVAALIT: Äänestyspaikkojen määrittäminen ja niistä ilmoittaminen, vaalimateriaali ym.

Seuraavat yleiset vaalit ovat europarlamenttivaalit, jotka toimitetaan sunnuntaina 25.5.2014. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 14.-20.5.2014 (keskiviikosta tiistaihin) ja ulkomailla 14.-17.5.2014 (keskiviikosta lauantaihin). Suomalaisessa laivassa ulkomaan ennakkoäänestys voidaan aloittaa jo keskiviikkona 7.5.2014.

Oikeusministeriö pyytää kunnanhallitusta saattamaan tämän kirjeen kunnan keskusvaalilautakunnan tietoon. Kirje on luettavissa oikeusministeriön vaalisivuilla www.vaalit.fi.

1. Vaalilainsäädäntö

Vaalilakiin (714/1998) on tehty vuoden 2012 kunnallisvaalien jälkeen kaksi muutosta:

- 1) Laki vaalilain muuttamisesta (271/2013), jossa yhdistettiin Kymen ja Etelä-Savon vaalipiirit uudeksi Kaakkois-Suomen vaalipiiriksi sekä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan vaalipiirit uudeksi Savo-Karjalan vaalipiiriksi. Samassa yhteydessä tehtiin lain 5 §:ään vuoden 2013 alusta voimaan tulleet kuntajaon muutokset. Tämä lakimuutos tuli voimaan 1.9.2013. Lain siirtymäsäännöksen mukaan uutta vaalipiirijakoa sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran vasta seuraavissa eduskuntavaaleissa, joten vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa noudatetaan vielä vanhaa vaalipiirijakoa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että nykyiset Kymen vaalipiirin, Etelä-Savon vaalipiirin, Pohjois-Savon vaalipiirin ja Pohjois-Karjalan vaalipiirilautakunnat toimivat vielä normaaliin tapaan ääntenlaskennan yksikköinä vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa.
- 2) Laki vaalilain muuttamisesta (496/2013), jossa vaalilakiin tehtiin joukko pienehköjä teknisluonteisia muutoksia. Tämä lakimuutos tuli voimaan 1.7.2013. Kuntien vaaliviranomaisten toimintaa koskevat erityisesti seuraavat muutokset:
 - kotiaäänestyksen vaalitoimitsijat määrää kunnan keskusvaalilautakunta samalla tavalla kuin yleisen ennakkoäänestyspaikankin vaalitoimitsijat (15 §);
 - vaalilautakunta voi ottaa itselleen avustavaa henkilöstöä paitsi äänestyslippujen laskemista varten, myös oikeusministeriön tietojärjestelmien (erityisesti äänioikeusrekisterin) käyttämistä varten (16 §);

- kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka voi lauantaisin ja sunnuntaisin olla avoinna kello 9:n ja 18:n välillä (48 §);
- vaalipäivän äänestyspaikassa äänestäjä voi tehdä äänestysmerkinnän muualakin kuin äänestyskopissa silloin, jos merkinnän tekemisestä aiheutuisi äänestäjälle kohtuutonta haittaa (76 §). Tämä tarkoittaa lähinnä sellaisia tilanteita, joissa äänestyspaikka ei ole esteetön esimerkiksi vammaisille tai hyvin heikkokuntoisille äänestäjille. Tältä osin eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään (PeVM 3/2013 vp.) seuraavasti: ”Vaalisalaisuuden keskeisen merkityksen vuoksi perustuslakivaliokunta korostaa ehdotetun menetelyn poikkeuksellisuutta. Vaalipaikalla on aina ensisijaisesti pyrittävä järjestämään äänestyskoppiin pääseminen mahdollisimman esteettömäksi. Muualla kuin äänestyskopissa äänestettäessä tärkeää on järjestää tilanne sellaiseksi, että äänestäjällä ei ole aihetta pelätä vaalisalaisuuden rikkoutumista. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että asiasta päättäminen kuuluu vaalilautakunnalle”;
- oikeusministeriö voi valtuuttaa kotimaisen tai ulkomaisen vaalitarkkailijan koko maan alueelle ja kunnan keskusvaalilautakunta kunnan alueelle (184 §).

Laki vaalilain muuttamisesta (210/2013) ja sitä koskeva hallituksen esitys (HE 123/2012 vp.) sekä laki vaalilain muuttamisesta (496/2013) ja sitä koskeva hallituksen esitys (HE 27/2013 vp.) kuin myös sanotut muutokset sisältävä ajantasainen vaalilaki löytyvät osoitteista www.finlex.fi ja www.vaalit.fi/24733.htm.

2. Äänestyspaikat vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa

Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämän nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakkoäänestyksessä että vaalipäivänä.

Oikeusministeriö pitää ennakkoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen riittävää lukumäärää yhtenä keskeisenä tekijänä hyvän äänestysaktiivisuuden saavuttamiselle europarlamenttivaaleissa.

2.1. Yleisten ennakkoäänestyspaikkojen määrääminen kunnassa

Vaalilain 9 §:n mukaan kunnanhallitus päättää kotimaan yleisten ennakkoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään yksi ennakkoäänestyspaikka, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Ennakkoäänestyspaikkoja määritessään kunnanhallituksen tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Ennakkoäänestyspaikkoja oltava riittävästi

Kunnan on ehdottomasti huolehdittava siitä, että yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja on kunnassa riittävästi suhteessa kunnan äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjille mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää.

Missä ennakkoäänestyspaikan tulisi sijaita?

Ennakkoäänestyspaikat on syytä sijoittaa sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppoa tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Yksi hyvä tapa on sijoittaa ennakkoäänestyspaikkoja sinne, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan. Kuitenkin myös taajamien ulkopuolella asuville on järjestettävä asianmukaiset ennakkoäänestysmahdollisuudet.

Ennakkoäänestyspaikan on oltava aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mieluusti.

Viimeisimmissä vaaleissa hyviä kokemuksia on saatu mm.

- postikonttoreista,
- kirjastoista,
- erilaisten liike- tai kauppakeskusten aulailoista,
- kunnantaloista ja muista kunnan virastoista,
- eri oppilaitoksista,
- kunnan palvelukeskuksista ja
- yhteispalvelupisteistä sekä
- liikkuvista äänestyspaikoista eli äänestysbusseista ja yhteysaluksista ja vastaavista.

Yksi esimerkki uudenaikaisesta ratkaisusta on ollut Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaaliiin perustettu yleinen ennakkoäänestyspaikka.

Yleistä ennakkoäänestyspaikkaa ei saa sijoittaa sellaiseen paikkaan, johon kaikilla äänioikeutetuilla ei ole pääsyä. Tällaisia paikkoja voivat olla esimerkiksi varuskunta-alueet, joihin ulkomaan kansalaiset eivät saa tulla. Europarlamenttivaaleissa ovat äänioikeutettuja myös ne muiden EU:n jäsenvaltioiden kansalaiset, jotka ovat vaalilain 18 §:n 5 momentin mukaisesti ilmoittautuneet äänioikeutetuiksi Suomen vaaleissa.

Ennakkoäänestyspaikkojen esteettömyys

Liikuntavammaisten ja muiden liikuntaesteisten ennakkoäänestämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan vammaisten käyttämille kulkuvälineille on pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa ennakkoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on varustettava esimerkiksi sellaisella luiskalla, että rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä pääsee esteettä äänestystilaan. Pyörätuolia käyttäviä varten tulisi myös olla äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalue varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden näkemättä täyttää äänestyslippunsa. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa esteettömyydessä mahdollisesti havaitut puutteet tulee pyrkiä korjaamaan europarlamenttivaaleihin.

Järjestyksenpidon ja vaalimainontakiellon huomioiminen

Ennakkoäänestyspaikan on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovittava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta. Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Käytännön syistä vaalimainontakiellon ulottuvuus voi eräissä ennakkoäänestyspaikoissa olla alueellisesti rajatumpi kuin yleensä vaalipäivänä äänestysalueen äänestyspaikassa. Mikäli ennakkoäänestyspaikka perustetaan esimerkiksi kauppakeskukseen, kunnan keskusvaalilautakunnan on tarvittaessa etukäteen oltava yhteydessä kauppakeskuksen johtoon ja varmistauduttava siitä, että ennakkoäänestys otetaan asianmukaisesti huomioon kauppakeskuksen muussa toiminnassa. Tällöin yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakkoäänestyspaikkaan eikä sen ulko-ovelle/sisäänkäyntiin.

Riittävästi tilaa ja vaalitoimitsijoita

Ennakkoäänestystilan tulee olla riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten (vaalilain 56 § 2 mom.). Tilaan tulee voida sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan. Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän.

Usein ruuhkat syntyvät siitä, että ennakkoäänestyspaikka on sijoitettu sellaiseen tilaan, johon mahtuu liian vähän äänestyskoppeja ja äänestyksen vastaanottopisteitä ja/tai siitä, että ennakkoäänestyspaikassa on muista syistä liian vähän vaalitoimitsijoita nimenomaan äänestyksen vastaanottopisteissä. Ennakkoäänestyksessä aikaa ei yleensä vie äänestäjän käynti äänestyskopissa, vaan sen jälkeinen asiointi vaalitoimitsijan kanssa (vaalitoimitsija leimaa äänestyslipun, lippu suljetaan vaalikuoreen, lähetekirje laaditaan ja allekirjoitetaan, vaalikuori ja lähetekirje suljetaan lähetekuoreen sekä äänioikeusrekisteriin tehdään merkintä siitä, että äänestäjä on äänestänyt). Kuntien tuleekin huolehtia siitä, että vastaanottopisteitä on riittävästi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennakkoäänestyspaikassa tulee olla riittävästi henkilöstöä ja että ennakkoäänestyspaikka sijoitetaan riittävän suureen tilaan, jotta äänestystoimitus sujuu äänestäjän kannalta mahdollisimman joutuisasti ja vaivattomasti.

Paloturvallisuus

Ennakkoäänestyspaikka on sijoitettava rakennuksessa niin, että rakennuksen poistumistiet pidetään esteettöminä. Poistumisteiden opasteita ei saa peittää. Järjestelyjen asianmukaisuus on syytä tarvittaessa etukäteen varmistaa alueelliselta pelastusviranomaiselta.

Ennakkoäänestyspaikan aukiolopäivät ja -kellonajat

Vaalilain 47 §:n mukaan kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on ennakkoäänestystä varten avoinna kaikkina ennakkoäänestyksen ajanjakson päivinä, jollei kunnanhallituksen päätöksellä erityisistä syistä toisin määrätä. Erityinen syy voi olla lähinnä vain kunnan jonkin alueen tai taajaman vähäiseksi arvioitu äänestäjämäärä. Jokaisessa kunnassa tulisi kuitenkin olla vähintään yksi sellainen ennakkoäänestyspaikka, joka on avoinna jokaisena ajanjakson (14.-20.5.2014) päivänä. Tällaisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi on mahdollista perustaa kunnan eri alueille ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat auki vähemmän kuin seitsemän päivää.

Vaalilain 48 §:n mukaan kunnanhallitus määrää myös ennakkoäänestyspaikan päivittäiset aukioloajat, kuitenkin niin, että ennakkoäänestyspaikka ei saa olla avoinna arkipäivisin ennen kello 8 eikä kello 20 jälkeen eikä lauantaisin ja sunnuntaisin ennen kello 9 eikä kello 18 jälkeen. Hyväksi havaittu käytäntö on, että ainakin ennakkoäänestyksen ajanjakson kahtena viimeisenä päivänä yleinen ennakkoäänestyspaikka pidetään avoinna kello 20 saakka.

Viimeisimmissä vaaleissa on monissa kunnissa maaseudulla pyritty turvaamaan äänestysmahdollisuuksia perustamalla kirkonkylän lisäksi myös pienempiin kyliin yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat avoinna lyhyehkön ajan liikkuvan ennakkoäänestyspaikan tavoin. Esimerkiksi eräässä kunnassa viimeisissä vaaleissa aikaisemman kirkonkylällä sijaitsevan yleisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi kunta on perustanut eri kylille yhteensä kahdeksan lyhyen aukioloajan yleistä ennakkoäänestyspaikkaa.

Mahdollisimman pysyvät ennakkoäänestyspaikat

Ennakkoäänestyspaikkojen olisi hyvä pysyä samoina vaaleista toiseen. Näin edistetään sitä, että äänestäjät tietävät, missä äänestyspaikka on. Paikkojen lopettaminen tai siirtäminen taikka niiden vakiintuneiden aukioloaikojen muuttaminen ilman pakottavaa syytä saattaa aiheuttaa epätietoisuutta äänestäjien keskuudessa.

Tehokas tiedotus ja opastus

Kunnan on tehokkaasti tiedotettava kunnan alueella olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Käytännössä asian voi hoitaa kuulutuksin, julkaisemalla tiedot kunnan kotisivuilla, julisteilla kadunvarsimainostelineissa, sanomalehti-ilmoittelulla, sanomalehtijutuilla, koteihin jaettavailla tiedotteilla, kunnan kotisivuilla jne. Paikallisille tiedotusvälineille tulisi lähettää luettelo ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista.

Edellisten vaalien tapaan kullekin äänioikeutetulle lähetettävään ilmoituskorttiin liitetään äänestyspaikkarekisteristä koottava luettelo hänen oman vaalipiirinsä yleisistä ennakkoäänestyspaikoista.

Opastus ennakkoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin.

Miten liikkuva ennakkoäänestyspaikka käytännössä toteutetaan?

Liikkuva ennakkoäänestyspaikka voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti: rakennetaan äänestystila bussiin tai vastaavaan kulkuneuvoon, suunnitellaan päivittäinen reitti kellonaikoiheen, tiedotetaan tehokkaasti bussin pysähdyspaikoista ja aikatauluista, minkä jälkeen toteutetaan reitti ja suoritetaan äänestys. Bussin jokainen pysähdyspaikka on tallennettava osoitteineen ja kellonaikoiheen vaalitietojärjestelmään sisältyvään äänestyspaikkarekisteriin.

Sopiminen ulkopuolisten tahojen kanssa ennakkoäänestyspaikoista

Vaalilain 9 §:n mukaisesti kunnanhallitus päättää yleisistä ennakkoäänestyspaikoista kunnassa. Kunnanhallituksen asiana on myös suorittaa tätä varten mahdolliset tarvittavat hankinnat siten kuin hankinnat kunnassa suoritetaan.

Itella Oyj:n toimipaikat

Ennakkoäänestyksen järjestämisellä posteissa on Suomessa pitkät perinteet. Vuosina 2003-2012 oikeusministeriö ja Itella Oyj tekivät vaalikohtaisen puitesopimuksen siitä, että Itella tarjosi palveluja ennakkoäänestyksen hoitamiseksi niille kunnille, joissa oli Itellan myymälöitä.

Puitesopimuskäytännöstä on nyt luovuttu. Sen sijaan oikeusministeriö ja Itella ovat solmineet kaikkia vaaleja koskevan yleisluonteisen yhteistyösopimuksen, jonka tarkoitus on edistää Itellan valtakunnallisissa vaaleissa kunnille tarjoaman ennakkoäänestyspalvelun kehittämistä ja sen laadun varmistamista.

Puitesopimuskäytännön lakkauttaminen ei aiheuta käytännön muutoksia Itellan ja kuntien välisiin mahdollisiin sopimuksiin ennakkoäänestyspalveluiden järjestämisestä. Itella tarjoaa edelleen ennakkoäänestyspalveluita valitsemilleen kunnille ja kukin asianomainen kunta päättää entiseen tapaan itsenäisesti, käyttääkö se Itellan palveluita vai hoitaako se ennakkoäänestyksen jollain muulla tavalla.

Muut ulkopuoliset tahot

Jos kunta järjestää ennakkoäänestyksen jonkin muun ulkopuolisen tahon tiloissa (esimerkiksi kauppakeskuksen aulatilassa), se sopii siitäkin itsenäisesti suoraan asianomaisen tahon kanssa.

Ulkopuolisten kanssa tehtävien sopimusten aikataulu

Kunnan ja Itellan tai jonkun muun ulkopuolisen tahon välinen mahdollinen sopimus tulee tehdä niin, että kunta voi merkitä kunnassa olevat lopulliset ja vahvistetut yleiset ennakkoäänestyspaikat vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmään viimeistään 28.2.2014. Itella on ilmoittanut oikeusministeriölle, että sen myynti ottaa asianomaisiin kuntiin yhteyttä lokakuun 2013 aikana ja että sen kanssa solmittavat sopimukset tulisi tehdä 30.11.2013 mennessä.

2.2 Vaalipäivän äänestyspaikkojen määrääminen

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueiden koosta taikka asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto. Päätös äänestysalueista tulee voimaan 15. päivänä lokakuuta 2013 eli seuraaviin europarlamenttiväaleihin, jos päätös tehtiin ja ilmoitettiin maistraatille sen määräämällä tavalla viimeistään 30.4.2013. Aikavälillä 1.5.2013 – 30.4.2014 tehty ja maistraatille ilmoitettu päätös tulee voimaan 15. päivänä lokakuuta vuonna 2014 ja on siten voimassa vuoden 2015 eduskuntavaaleissa.

Jokaisella äänestysalueella on kunnanhallituksen päätöksellä määrätty *vaalipäivän äänestyspaikka*. Vaalipäivänä äänestäjä voi äänestää vain sen äänestysalueen äänestyspaikassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen. Oikeusministeriö suosittelee, että kunnat noudattavat soveltuvin osin edellä kohdassa 3.1 esitettyjä ennakoäänestyspaikkojen määräämisen hyviä käytäntöjä päättäessään vaalipäivän äänestyspaikoista.

Viime vuosina kunnat ovat vähentäneet merkittävästi äänestysalueidensa määrää. Tämä on siten merkinnyt tuntuvaa heikennystä äänioikeutettujen mahdollisuuksiin äänestää vaalipäivänä. Ministeriö suosittelee, että nykyistä äänestysalueiden määrää ei enää vähennettäisi ilman pakottavaa tarvetta, vaan päinvastoin tutkittaisiin mahdollisuuksia lisätä äänestysalueiden määrää seuraaviin vaaleihin. Todettakoon myös tässä yhteydessä, että mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö vaalipäivän äänestyksessä (ks. tämän kirjeen s. 8-9) ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

2.3. Äänestyspaikkojen tietojen ja muiden pohjatietojen merkitseminen pohjatietojärjestelmään

Kunnanhallituksen ennakoäänestyspaikkojen määräämistä koskevasta päätöksestä tulee käydä ilmi jokaisen kunnassa olevan yleisen ennakoäänestyspaikan nimi, käyntiosoite, aukiolopäivät ja päivittäiset aukioloajat sekä vaalipäivän äänestyspaikan nimi ja käyntiosoite. Jokainen ennakoäänestyspaikka on nimettävä. Nimi on voitava tunnistaa helposti, esim. "Tuiran posti", "Kunnantalo" tai "Ounasvaaran kirjasto". Liikkuvan ennakoäänestyspaikan (esim. bussin) nimeksi merkitään esim. "Äänestysbussi" ja sen alle kaikki pysähdyspaikat (paikan nimi ja/tai osoite) ja kellonajat.

Vaalilain 9 §:n 4 momentin mukaisesti kunnanhallituksen on huolehdittava siitä, että Väestörekisterikeskuksen ylläpitämään äänestyspaikkarekisteriin, jona toimii oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän (VAT) pohjatietojärjestelmä, merkitään Väestörekisterikeskuksen määräämällä tavalla jokaisen kunnassa olevan yleisen ennakoäänestyspaikan

- nimi,
- käyntiosoite,
- aukiolopäivät ja päivittäiset aukioloajat sekä vaalipäivän äänestyspaikan

- nimi ja
- käyntiosoite sekä

muut Väestörekisterikeskuksen määräämät tiedot.

Kunnallisvaalien äänestyspaikkojen tiedot on merkittävä pohjatietojärjestelmään viimeistään **perjantaina 28.2.2014 klo 12**¹.

¹ Vaalilain 9 §:n mukaan äänestyspaikkoina vaaleissa ovat ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat, jotka ovat äänestyspaikkarekisterissä päivän päättyessä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Käytännössä rekisterin viimeiseksi päivityspäiväksi on kuitenkin määrättävä aikaisempi ajankohta, tässä tapauksessa 28.2.2014, koska jokaiselle äänioikeutetulle postitettavaan ilmoituskorttiin liitetään luettelo äänioikeutetun omassa vaalipiirissä olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen. Oikovedosten valmistamiseen ja tarkistamiseen sekä luetteloiden painattamiseen on varattava riittävästi aikaa.

Kunnan keskusvaalilautakunnan on samassa määräjassa huolehdittava myös siitä, että pohjatietojärjestelmään merkitään keskusvaalilautakunnan voimassa olevat yhteystiedot vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa ja että tiedot kuitataan järjestelmässä tarkistetuiksi. Erityisesti tulee huolehtia, että pohjatietoihin merkitään

-ilmoituskortille tulostuva kunnan keskusvaalilautakunnan puhelinnumero (ns. yleisöpuhelin) ja

-vaaliluettelon toimitusosoite, jonka tulee olla käyntiosoite (ei PL-osoite).

Kaikkien edellä mainittujen tietojen, siis

- ennakkoäänestyspaikkatietojen,
- vaalipäivän äänestyspaikkojen tietojen ja
- keskusvaalilautakunnan yhteystietojen

tulee ehdottomasti olla oikein, koska ne tulostetaan äänioikeutetuille lähetettävään ilmoituskorttiin tai sen liitteelle. Kunnan tehtävä on huolehtia siitä, että pohjatietojärjestelmässä tiedot ovat 28.2.2014 klo 12 lopullisesti siinä muodossa kuin niitä käytetään vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa. Vastuu tietojen oikeellisuudesta on siis kunnalla.

Väestörekisterikeskus antaa kunnanhallituksille tarkempia ohjeita tietojen ilmoittamisesta pohjatietojärjestelmään tammikuussa 2014 lähetettävässä kirjeessään. Samoin VAT-ohjeessa nro 2b tulee olemaan tarkemmat ohjeet tietojen ilmoittamisesta.

3. Vaalitietojärjestelmän käyttö

Vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa kaikki kunnat voivat käyttää seuraavia vaalitietojärjestelmän osajärjestelmiä:

- 1) pohjatietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 2) äänioikeustietojärjestelmä (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsija sekä keskusvaalilautakunta, ns. ”jälkikirjaukset”),
- 3) tuloslaskentajärjestelmä (keskusvaalilautakunta, alustava ääntenlaskenta).

Vaalitietojärjestelmän käyttöä hallinnoi Oikeusrekisterikeskus (ORK), jossa on järjestelmän pääkäyttäjä sekä vaalituki (vaalituki@om.fi), joka antaa järjestelmän käytöstä tarkempia ohjeita. Vaalitietojärjestelmän käyttöpalvelutoimittajana jatkaa Tieto Oyj.

Vaalitietojärjestelmän käyttäjähallinta perustuu ns. vahvaan tunnistamiseen eli jokaisella vaalitietojärjestelmän osajärjestelmää käyttävällä henkilöllä tulee olla joko sirullinen henkilökortti, verkkopankkitunnukset tai matkapuhelimeen liitetty henkilövarmenne (mobiilivarmenne).

Kaikkiin osajärjestelmiin on kunnallisvaalien jälkeen tehty joukko pienehköjä toiminnallisia parannuksia käyttäjiltä saatujen palautteiden pohjalta. Pääosin järjestelmien käyttäminen on kuitenkin samanlaista kuin kunnallisvaaleissa.

Äänioikeustietojärjestelmän käyttäminen vaalipäivänä

Äänioikeustietojärjestelmää (”sähköinen vaaliluettelo”) on käytetty vaalipäivän äänestyksessä jo kolmissa vaaleissa: vuoden 2011 eduskuntavaaleissa se oli käytössä 31 kunnassa vain yhdellä äänestysalueella, vuoden 2012 presidentinvaalissa 58 kunnassa 117

äänestysalueella ja vuoden 2012 kunnallisvaaleissa 78 kunnassa 252 äänestysalueella. Vaalilautakuntien ja kuntien käyttökokemukset järjestelmästä ovat olleet positiiviset.

Vuoden 2012 kunnallisvaalien alla ilmeni kuitenkin joitain epävarmuustekijöitä liittyen selaimeen, jolla äänioikeustietojärjestelmää käytetään. Tästä johtuen järjestelmää on kunnallisvaalien jälkeen edelleen kehitetty. Uudessa versiossa äänioikeustietojärjestelmä toimii kuten ennenkin, mutta siten, että yhteyden keskitettyyn järjestelmään mahdollisesti katketessa järjestelmä ryhtyy käyttämään koneelle talletettua paikallista versiota kyseisen äänestysalueen vaaliluettelosta. Siitä, otetaanko uusi versio tuotantokäyttöön europarlamenttivaaleissa vai jatketaanko vielä vanhalla versiolla, ilmoitetaan kunnille myöhemmin.

Vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa äänioikeustietojärjestelmän käyttöä vaalipäivän äänestyksessä jatketaan maltillisesti, *alustavan suunnitelman* mukaan seuraavasti:

-Vuosien 2011-2012 vaaleissa järjestelmää käyttäneet kunnat: Järjestelmää voidaan käyttää millä tahansa kunnan päättämällä äänestysalueilla. Kunnan on kuitenkin hyvissä ajoin ennen vaaleja ilmoitettava nämä äänestysalueet ORK:n vaalituelle.

-Muut kunnat: Kunta voi ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa käyttää järjestelmää yhdellä äänestysalueella. Sen jälkeen vaalituki arvioi, onko kunnan mukaantulo asianmukaista vaalitietojärjestelmän kokonaisuuden käyttö huomioiden.

Tarkempia ohjeita asiasta annetaan myöhemmin. Oikeusministeriö ja ORK varaavat itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien äänestysalueiden lukumäärää. Kunta voi myös perua ilmoittautumisensa ilmoittautumisajan jälkeen, jos ilmenee esimerkiksi teknisiä ongelmia. Korostettakoon vielä, että äänioikeusrekisterin käyttäminen vaalipäivän äänestyksessä on näissä europarlamenttivaaleissa ja myös jatkossa kunnalle täysin vapaaehtoista eli mahdollisuus käyttää paperista vaaliluetteloa tulee jatkossakin säilymään. Näin ollen mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää (ks. s. 7).

4. Vaalimateriaali ja vaaliohjeet

Oikeusministeriö lähettää keskusvaalilautakunnille joulukuussa 2013 erillisen kyselyn europarlamenttivaaleissa käytettävien vaaliasiakirjojen tarpeesta kunnassa. Kyselyyn annettujen vastausten perusteella laaditaan vaaliasiakirjojen jakeluluettelot. Vaaliasiakirjojen jakelu suoritetaan maaliskuussa 2014.

Vuoden 2014 alkupuolella oikeusministeriö lähettää kunnille myös kyselyn vaaliurnien tarpeesta.

Vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet) jaetaan keskusvaalilautakunnille maaliskuussa 2014, kuitenkin niin, että VAT-ohjeet nro 1 ja 2b jaetaan kunnille jo tammikuussa 2014.

5. Vaalikoulutus

Europarlamenttivaaleissa oikeusministeriö ei järjestä koulutusta keskusvaalilautakunnille.

Kunnan keskusvaalilautakunnan tulee kouluttaa, opastaa ja neuvoa kunnan muita vaaliviranomaisia (vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat ja yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijat), jotta nämä suoriutuvat heille kuuluvista tehtävistä. Keskusvaalilautakunnan koulutusmateriaalina voivat olla esimerkiksi oikeusministeriön vaaliohjeet ja VAT-ohjeet. Nämä ja myös aiempien vaalien koulutuskierroksen diamateriaalia on saatavissa vaalitietojärjestelmän pääsivulta näkyvästä www-osoitteesta.

Vaalitietojärjestelmän koulutuskanta on kuntien käytettävissä 10.3.2014 lukien. Koulutuskannassa voi harjoitella äänioikeustietojärjestelmän käyttöä (sekä ennakkoäänestyspaikassa että keskusvaalilautakunnassa) ja laskentajärjestelmän käyttöä. Vaalitietojärjestelmään tullaan myös liittämään videoklippi, jossa opastetaan äänioikeustietojärjestelmän käyttämistä vaalipäivän äänestyksessä.

6. Kunnille suoritettava kertakorvaus

Vaalilain 188 §:n mukaisesti oikeusministeriö suorittaa kunnalle kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän jokaiselta europarlamenttivaaleissa äänioikeutetulta kunnan asukkaalta.

Korvauksen määrä voidaan vahvistaa vasta, kun valtion ensi vuoden talousarvio on vahvistettu ja siitä ilmoitetaan kunnille myöhemmin. Mainittakoon, että vuoden 2012 presidentinvaalissa kertakorvauksen määrä oli 1,9 euroa, kuitenkin vähintään 2400 euroa per kunta.

Korvaus suoritetaan kunnille syksyllä 2014.

7. Lisätietoa

Lisätietoja vaaleihin liittyvistä kysymyksistä:

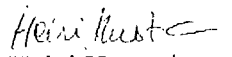
- www.vaalit.fi.
- vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, puh. 02951 50128,
- neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, puh. 02951 50560,
- ylitarkastaja Heini Huotarinen, puh. 02951 50127,
- osastosihteerit Jaana Kuosmanen 31.10.2013 saakka ja Terttu Tuomi 1.11.2013 lukien, puh. 02951 50206,
- VAT-asioissa oikeusrekisterikeskuksen (ORK) **vaalituki**, puh. 02956 65609, jossa vastaavat ylitarkastaja Jukka Leino, sovellussuunnittelija Anniina Tjurin (VAT:in pääkäyttäjä), sovellussuunnittelija Marita Kolehmainen ja IT-suunnittelija Otto Palmu.

Vaalijohtaja

Arto Jääskeläinen

Ylitarkastaja

Heini Huotarinen

LIITTEET Eräitä määräaikoja europarlamenttivaaleissa 2014